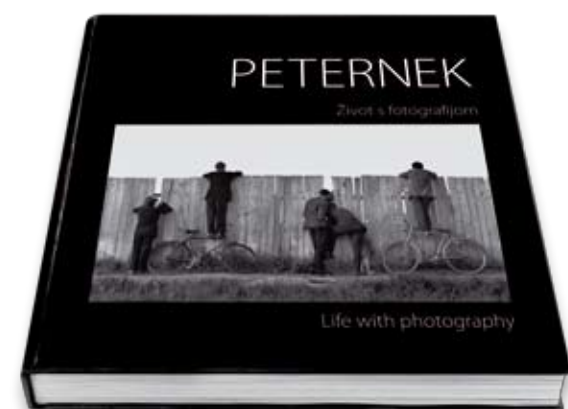

Snaga trenutka i izvesnost trajanja

Nova fotomonografija u izdanju firme "Refot B" upućuje na želju ovog izdavača da još prilježnije prati stvaralačke opuse istaknutih umetnika fotografije. Čini mi se prirodnim što je prva mamut-monografija iz te edicije pripala baš Tomislavu Peterneku, doajenu srpske fotografije, za koga je ne jednom naglašavano da je, u oblasti fotožurnalizma kod nas, znatnije nego drugi obeležio drugu polovinu 20. veka

GORAN MALIĆ

TOMISLAV PETERNEK,
ŽIVOT S FOTOGRAFIJOM [FOTOMONOGRAFIJA].
REFOT B, BEOGRAD, 2009. FORMAT 30 X 30
CM, STR. 260, 197 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA.

Slikovni sadržaj razvrstan je u devet poglavlja. Praćeni po redosledu, nazivi poglavlja su: Rani radovi (13 fotografija), Deca (21), Katastrofe i protesti (20), Ratovi (11), Život kao opsesija (36), Portret (14), Serijali (25), Radoznalost (7), Putovanja (37), dok ličnih fotografija T. Peterneka (snimaka drugih autora) ima 13. Pretpostavljam da je sastavljač izbora bio sâm autor, i da je takvim rasporedom poglavlja i izborom dela želeo da postigne određeni utisak na čitaoca. Sadržajem vrlo uočljivo, prvo poglavlje "Rani radovi" veoma je korisno za retrospektivno sagledavanje geneza stvaraoca. Iz njega se vidi da se već tada, između 1954. i 1959, mogla uočiti ne samo nesumnjiva reporterska nadarenost nego i osobine koje će kasnije doći do izražaja (osetljivost za događaj, trenutak, detalj, anegdota...).

Tematske celine

Već prema broju fotografija unutar pojedinih grupa može se steći utisak da je sastavljač izbora najviše reprezentativnog materijala našao u grupama "Putovanja" i "Život kao opsesija". Tu su zaista sadržana mnoga paradigmatiska dela po kojima je Peternek zapamćen na javnoj sceni u poslednjih pola veka. Poglavlja "Serijali", "Deca" i "Katastrofe i protesti" takođe su, brojem radova, visokokotirani, ali budući da sadrže suštinski iste – dakle reportažne osobine kao i prethodna, ne vidi se jasan razlog za imenovanje posebnih tematskih grupa. Zanimljivo je da je poglavlje "Ratovi" dobilo vrlo sažet broj dela, iako se dobro zna da je Peternek pomno pratio

© TOMISLAV PETERNEK, "TUGA MAJKE", REP. SRPSKA, 1993

i izbliza prisustvovao mnogobrojnim sukobima, i ne samo na tlu bivše zajedničke države. Tu je svakako bilo mesta za još reprezentativnih fotografija. Dela u poglavlju "Portreti" uglavnom su utemeljena na ambijentalnom reportažnom portretu sa široko zahvaćenim prizorima, a to je baš ona peternekovski specifična linija za koju smo davno naveli da udružuje "ritam života, srca, oka i objekta".

Podela na poglavlja je smislena sve dok njihov sadržaj pokazuje unutrašnju homogenost. Poglavlje "Radoznalost", međutim, nema jasnu strukturu, nije kohezivno, i teško je shvatiti šta zapravo želi da pokaže: pored tri podvodne fotografije i dva pejzaža, našla su se i dva akta, pri čemu nisam baš sasvim uveren da u fondu tog stvaraoca nije bilo i drugih, a i boljih aktova. Ipak, ova fotomonografija je ne samo svojim izgledom i obimom nego i namenom umnogome retrospektivna, pa je razumno očekivati da će, osim snažno naglašenog reportažnog, dakle

FOTOGRAFIJA: ZORAN RAŠ, BEOGRAD, 1995

© TOMISLAV PETERNEK, "NAVIJAČI NA KOŠARKAŠKOJ UTAKMICI", BEOGRAD, 1965

© TOMISLAV PETERNEK, "LIVAC 27, ZENICA, 1970

dokumentarnog karaktera Peternekovih foto-grafskih dela, znatnije istaći i estetski, dakle umetnički valer te autorske ličnosti. Urednik izdanja, Milan Živković, nije se opredelio za "sistem jednog pisca", koji bi sagledao sve faze i momente rada i dela Tomislava Peterneka u vremenu i prostoru, nego je prihvatio model istovremenog sagledavanja iz više različitih uglova. Tako su se u knjizi našli, osim uvodnog, nepotpisanog, biografskog teksta, i tri teksta čiji su naslovi: "Obuzet ljudima" – Renoa Žirara (Renaud Girard), "Pravilo palca" – Tima Džuda (Tim Judah) i "Slavljenje svetlosti" – Dušana Milovanovića. Slikovna poglavlja započinju sažetim poetsko-filozofskim refleksijama, koje je napisala Magda Bezarević. Tekstovi ne govore o fazama razvoja našeg autora, nego su impresionistički i iznose subjektivne utiske o njegovom radu i delima.

Kapitalno delo

Ovo izdanje već samim svojim obimom, a i brojem reprodukovanih dela, nameće svoju kapitalnost. U kulturnom i duhovnom prostoru srpske foto-grafske istorije do sad nismo imali ovakvu knjigu. Osim što je na opštem planu značajna, ova monografija će postati nezaobilazna za upotpunjavanje slike o, po svemu sudeći, najznačajnijem delu stvaralaštva Tomislava Peterneka – foto-dokumenta-

ristici i "lajf" fotografiji. Tome doprinosi i prateća biografska aparatura (uz neka nepotrebna ponavljanja podataka, na stranicama 10 i 256), s listom samostalnih izlaganja autora i spiskom najvažnijih nagrada. Data je i sažeta bibliografija autora. Nažalost, nije data literatura o autoru. Pisac ovog prikaza je svedok da još pre 25 godina broj studija, prikaza, kritika, intervjua i različitih novinskih tekstova o Tomislavu Peterneku premašivao brojku od 350. Uz to, kad jedna knjiga već ima različite sadržaje – uvodni biografski tekst i tekstove različitih pisaca, pa poglavlja s reprodukcijama, zatim biografski blok sa četiri različita podnaslova, a i sve to ponovljeno na stranom jeziku, itd, bilo bi od koristi za lakše snalaženje čitaoca da je urednik predvideo i spisak datog sadržaja. Značajno je, takođe, što su svi tekstovi, osim na srpskom jeziku, latinicom, dati i na engleskom jeziku. Time će ovo delo doprineti afirmaciji srpske kulture i u stranim sredinama. A nije zanemariv ni podstrek koji će dati savremenoj srpskoj fotografiji i aktuelnim autorima.

Jednom, pre dvadesetak godina, napisao sam: "Kod Peterneka su ljudi onakvi kakvi jesu, ali ne samo vizuelno i površinski nego i suštinski. Njegov autorski stav pri tom nije potisnut, on se uočava u selekcionisanju motiva, a ne u njegovoj vizuelnoj interpretaciji, jer bi to, za njegovo shvatanje, bila manipulacija istinom. Pri tom, on ne želi da popravljiva svet (dobro je negde rečeno da restaurateri samo pogoršavaju stvari), već želi da zaustavi i sačuva sliku, da je transponuje u nov materijalni objekat i da joj tako podari novi život". Sve to ova monografija još jednom potvrđuje, jer je u njoj Peternek pokazao svoje nalepše stranice. Uz to, dodajem i ovo: "Autor i izdavač našli su odličan način da život tih dela učine dostupnim, dugotrajnim, nadajmo se i večnim".

